

УДК: 368.03(4-672EU)

Bibliid 1451-3188, 24 (2025)

Год XXIV, бр. 92, стр. 130–148

Изворни научни рад

Рад примљен 12. 10. 2025. године

Рад одобрен 30. 10. 2025. године

DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2025.24.92.7

CC BY-SA 4.0

ПРЕВЕНТИВНИ ПЛАН ОПОРАВКА ОСИГУРАВАЈУЋИХ ДРУШТАВА У ПРАВУ ЕУ

Владимир ЧОЛОВИЋ*

Апстракт: Ризици у пословању осигуравајућих друштава су бројни, што често доводи до проблема у извршавању обавеза у делатности осигурања, које нису везане само за исплату по полисама осигурања. Због тога се поставља питање решавања финансијских проблема осигуравајућег друштва, како би се избегла инсолвентност и омогућио даљи рад. Право Европске уније (ЕУ) је и раније предвиђало поступке који се односе на решавање финансијских тешкоћа осигуравајућих друштава, што је, пре свега, чинила Директива Солвентност II, која представља свеобухватан акт у делатности осигурања. Међутим, акт који детаљније регулише наведена питања је Директива Европског парламента и Савета 1/2025 од 27. новембра 2024. године, о успостављању оквира за опоравак и санацију друштава за осигурање и друштава за реосигурање. Овај акт посвећује пажњу опоравку осигуравајућег друштва кад оно доноси план опоравка који се примењује у одређеном временском периоду и којим се жели избећи поступак санације, али и други поступци који се примењују у случају финансијских проблема друштва. План опоравка примењује се у оквиру самог осигуравајућег друштва, док се санација спроводи уз учешће и контролу спољних тела. У раду се наводе основне карактеристике плана опоравка, а посвећује се и пажња основним ризицима који прате пословање осигуравајућег друштва. Наводе се и овлашћења надзорних органа у поступку спровођења плана опоравка. Такође, критикује се законодавство Републике Србије које не регулише наведену материју.

Кључне речи: Осигуравајуће друштво, ризици пословања, превентивне мере, план опоравка, санација, надзор

* Правни факултет Универзитета Унион Београд. E-mail: vladimir.colovic@pravni.fakultet.edu.rs. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2016-1085>.

1) УВОД

Делатност осигурања је специфична у односу на делатности које обављају остали привредни и други субјекти, што значи да осигуравајућа друштва морамо посматрати другачије у односу на „класична“ привредна друштва, а што се односи на њихово оснивање, затим обављање делатности, али и престанак рада, без обзира о ком облику престанка се ради. У вези с тим, примењују се и посебна правила на статус и функционисање осигуравајућих друштава. Међутим, кад говоримо о финансијским проблемима које може имати једно осигуравајуће друштво у свом пословању, поставља се питање превазилажења тих проблема како би се избегла ситуација која би довела до престанка рада друштва, без обзира да ли се ради о стечају или ликвидацији. Овде мислимо на могући наставак рада друштва, а што се односи на реорганизацију, која је присутна код осталих привредних друштава. Такође, имамо на уму и реструктурирање друштва које се односи на предузимање одговарајућих мера ради спречавања тежих последица финансијске кризе друштва, које би могле довести до престанка истог. Питање које постављамо у вези са спречавањем наведених тежих последица, односи се и на евентуалну примену мера које би могле спречити покретање реорганизације или стечаја, односно спречити престанак рада друштва, а које би се тичале рехабилитације или санације осигуравајућег друштва. Наиме, да ли је могуће дефинисањем мера опоравка у једном осигуравајућем друштву обезбедити наставак рада предузимањем и одговарајућих мера санације. У овом раду преваходно ће бити разматрано уређење механизма опоравка осигуравајућих друштава у праву ЕУ, чија би примена била спроведена кроз мере утврђене у одговарајућем плану опоравка. У оквиру наведеног, морамо дефинисати шта доводи до ситуације која захтева дефинисање мера опоравка, па и санације. Поновићемо да је осигуравајуће друштво специфично, јер његова делатност зависи од остварења осигураних ризика, што поставља проблем управљања тим ризицима и њихове контроле у оквиру осигуравајућег друштва. Уколико је контрола ризика неадекватна, већа је могућност настанка финансијских проблема. У праву ЕУ Директивом 1/2025 о успостављању оквира за опоравак и санацију друштава за осигурање и друштава за реосигурање (даље: Директива 1/2025)¹ регулисан је институт

¹ “Directive (EU) 2025/1 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2024 establishing a framework for the recovery and resolution of insurance and reinsurance undertakings and amending Directives 2002/47/EC,

опоравка ових друштава, као и дефинисање плана који се спроводи када је осигуравајуће друштво у финансијским тешкоћама. Директива 1/2025 регулише, пре свега, институт санације, а мању пажњу посвећује опоравку осигуравајућег друштва, али тиме овај акт не умањује значај овог института. Основна разлика између опоравка и санације је та што се спровођење плана опоравка спроводи у оквиру самог друштва, без учешћа спољних тела, док је у поступку санације обрнуто. Директива 1/2025 одређује да је спровођење опоравка, односно прихватање плана опоравка у вези са евентуалним покретањем санације, али без обзира што од спровођења опоравка зависи и покретање санације, опоравак се мора посматрати као посебан институт. Директива 1/2025 о опоравку осигуравајућих друштава, како смо рекли, посвећује пажњу не само у вези са санацијом, већ овај институт посматра и као самосталан. План опоравка је правилније називати превентивним планом опоравка, јер садржи превентивне мере које се примењују ради очувања финансијске одрживости осигуравајућег друштва, а које друштва, у складу са потребама, морају тај план да ажурирају.

Пословање осигуравајућег друштва и ризици који доводе до финансијских тешкоћа

Да би могли да разумемо специфичности обављања делатности осигурања, морамо рећи да сва имовина припада целом осигуравајућем друштву, а не његовим деловима, без обзира о ком облику друштва се ради (да ли је у питању акционарско друштво за осигурање или друштво за узајамно осигурање). Морају се створити такви услови пословања који ће омогућити да осигуравајућа друштва улажу свој капитал у хартије од вредности у већем проценту.² За наведено је потребно и постојање развијеног тржишта хартија од вредности. С друге стране, многи разлози везани за пословање осигуравајућег друштва могу довести до финансијских проблема, а врло често и до инсолвентности. Издвојићемо неке од разлога који се везују за управљање и контролу ризика од стране осигуравајућег друштва. Пре свега, то су разлози везани за обављање

2004/25/EC, 2007/36/EC, 2014/59/EU and (EU) 2017/1132 and Regulations (EU) No 1094/2010, (EU) No 648/2012, (EU) No 806/2014 and (EU) 2017/1129", *Official Journal L*, 2025/1, 8. 1. 2025.

² Драган Мркшић, Небојша Жарковић, *Управљање организацијама за осигурање и реосигурање*, Универзитет Сингидунум, Београд, 2008, стр. 65.

делатности осигурања, који се односе на техничке ризике, односно ризике на страни пасиве биланса стања. Ови ризици указују на ниво средстава резерви који су потребни за извршавање обавеза и покриће штета. Без правилне процене који је то ниво средстава и ризика који ће се осигурати на основу процене потребних резерви, неће моћи да се одвија делатност осигурања, односно постојаће могућност да неки реализовани ризици, који су покривени осигурањем, доведу до финансијских тешкоћа у осигуравајућем друштву. Овде морамо рећи да се резерве не односе само на осигуране ризике, већ и на друге обавезе осигуравајућег друштва. Следећи разлог је ризик имовине, који се односи на ризик улагања, који се дефинишу на страни активе биланса стања. О ризику имовине треба водити рачуна приликом улагања слободних средстава резерви, а којима осигуравајуће друштво мора, увек континуирано, да управља на бази њихове претходне анализе и објективне процене. Најзад, морамо поменути и нетехничке ризике који су узроковани предузимањем радњи од стране управе осигуравајућег друштва, а што се односи на одређивање нижих премијских стопа, како би се остварио бржи улазак на тржиште осигурања и преузимање већег удела на том тржишту.³ Наравно, то утиче на стварање мањка средстава за исплату штета и трошкова пословања. Иначе, ризици се могу дефинисати на различите начине, као што се могу одредити и различити елементи који чине одређене ризике. Они се могу дефинисати и као: могућност губитка, вероватноћа губитка, неизвесност, одступање стварних од очекиваних вредности, вероватноћа било ког исхода који није очекиван.⁴ Ризик промене каматне стопе је ризик од губитака који проистичу из кретања каматних стопа и њиховог утицаја на новчане токове осигуравајуће компаније. Уколико будући новчани токови од имовине и обавеза нису адекватно усклађени, кретање каматних стопа може имати негативан економски утицај на осигуравајућу компанију.⁵ Ризик промене девизног курса је ризик губитка који настаје као последица кретања девизног курса. Он настаје због непредвидивог кретања девизног курса у случајевима када су новчани ток, имовина и обавезе деноминирани

³ Владимир Чоловић, „Ризик као основни елемент осигурања“, *Зборник радова „Владавина права и правна држава у региону“*, Правни факултет Источно Сарајево 2014, стр. 527.

⁴ Жељко Војиновић, Маријана Дукић Мијатовић, „Екстерни ризици пословања“, *Култура полиса*, 2017, Vol. 14, бр. 1, стр. 212.

⁵ *Ibidem*

у различитим валутама.⁶ Ризици промене каматне стопе и девизног курса су, као што видимо, код нас неизбежни и не постоје адекватни финансијски инструменти за заштиту од наведених ризика. Зато је неопходно да осигуравајућа друштва заузму адекватну стратегију пословања како би се што ефикасније супротставили тим ризицима.⁷ Управљање ризиком у пословању једног осигуравајућег друштва у суштини представља контролисање ризика различитим методама. Кад се ризик контролише, он се оптимално смањује. Пре свега, мора се идентификовати и проценити ризик. У оквиру тога, ако је могуће, треба оценити и какве би последице произвела његова реализација. Следеће, треба утврдити метод управљања ризиком, односно, метод његове контроле. Најзад, треба вршити и надзор над применом изабраног метода.⁸ У сваком случају, када говоримо о управљању ризиком од стране осигуравајућег друштва тада, пре свега, мислимо на одржавање портфеља осигурања у том друштву, односно, на одржавање солвентности, чиме се омогућава закључење уговора о осигурању и исплата штета, након настанка осигураног случаја.⁹

Обезбеђење ликвидности

Осигуравајуће друштво је дужно да обезбеђује ликвидност и да благовремено исплаћује штете и друге обавезе друштва. Оно мора слободна средства да депонује и улаже, уз услов одржавања сталне ликвидности друштва и благовремене исплате штета и других обавеза. Исто тако, осигуравајуће друштво је дужно да у пословању средствима осигурања предузима потребне мере за обезбеђење сигурности депоновања, односно, улагања, с циљем да се не угрози њихова реална вредност и ликвидност друштва. Надзорни или други надлежни орган у једној земљи мора детаљно да уреди начин утврђивања и праћења ликвидности осигуравајућег друштва.¹⁰ Један од циљева у пословању осигуравајућег друштва је стално одржавање маргине солвентности, коју

⁶ *Ibid.*, стр. 214.

⁷ *Ibid.*, стр. 218.

⁸ Владимир Чоловић, „Управљање ризицима у привредним друштвима“, *Часопис за економију и тржишне комуникације (EMC Review)*, бр. 2/2015, стр. 242.

⁹ *Ibid.*, стр. 245.

¹⁰ Владимир Чоловић, *Осигуравајућа друштва*, Институт за упоредно право, Београд 2010, стр. 91.

чине додатна средства осигуравајућег друштва која представљају гаранцију да пословање друштва неће бити угрожено ни у случају већих неочекиваних обавеза.¹¹ Нећемо посвећивати већу пажњу маргини солвентности ни врстама средстава које је чине, односно начину обрачуна код сваке врсте осигурања посебно, али ћемо рећи да од ње зависи пословање и статус осигуравајућег друштва. Ако маргина солвентности не достигне обавезан ниво, надзорни орган мора захтевати да осигуравајуће друштво донесе план опоравка.¹² Такође, уколико се не оствари пословни план, односно ако се установи озбиљна неравнотежа у пословању у односу на тај план, надзорни орган може у сваком тренутку предузети потребне мере за финансијски опоравак, али може и одузети дозволу за рад друштву.¹³ Најчешћи разлог за одузимање дозволе за рад јесте непоштовање захтева солвентности, али, чак и кад се утврди постојање тог разлога, надзорни орган неће одмах приступити одузимању дозволе, већ ће наложити предузимање мера финансијског опоравка и уклањања недостатака у одређеном року.¹⁴ Осим што може наложити осигуравајућем друштву да изради план опоравка, надзорни орган може да именује специјалног ревизора који ће утврдити финансијско стање друштва и чија је једна од улога да помогне друштву у изради плана опоравка.¹⁵ Иначе, осигуравајуће друштво израчунава маргину солвентности одвојено за животна, а одвојено за неживотна осигурања.¹⁶ У сваком случају, да би осигуравајуће друштво обезбедило ликвидност и да би избегло финансијске тешкоће, оно мора да поступа у складу са правилима о управљању ризиком, ако у свом пословању обезбеђује: 1) саосигурање и реосигурање вишкова ризика изнад максималног самопридржаја; 2) плаћање штета, уговорених сума осигурања и извршавање других обавеза из основа осигурања; 3) основни капитал најмање у висини оснивачког капитала; 4) техничке резерве; 5) ликвидност друштва; 6) гарантну резерву; и 7) маргину солвентности.¹⁷

¹¹ Јасна Пак, *Право осигурања*, Универзитет Сингидунум, Београд 2011, стр. 153.

¹² *Ibid.*, стр. 58.

¹³ *Ibid.*, стр. 133.

¹⁴ *Ibid.*, стр. 136.

¹⁵ *Ibid.*, стр. 161.

¹⁶ Владимир Чоловић, *Осигуравајућа друштва*, *op. cit.*, стр. 93.

¹⁷ *Ibid.*, стр. 94.

2) МЕРЕ ЕУ

Глобална финансијска криза из 2008. године наметнула је питање решавања све већих финансијских проблема који су се појавили у осигуравајућим друштвима. Због тога је дефинисана потреба за дефинисањем мера за опоравак и санацију која би помогла наставак рада ових друштава.¹⁸ Питање опоравка је већ било дефинисано у законодавству ЕУ, али је било потребно детаљније регулисати ово питање посебним актом.¹⁹ Иначе, неке државе чланице су већ успоставиле оквир за регулисање ових питања, односно већ су законски уредиле ову материју, али је било неопходно да се дефинишу заједнички услови за функционисање на нивоу заједничког тржишта.²⁰ Задатак се односио на јасно уређење питања дефинисања превентивних планова опоравка и планова санација, као и овлашћења надзорног органа. Такође, задатак се односио и на разграничење поступка спровођења плана опоравка од поступка санације. Најзад, размена информација, са становишта регулисања, такође представља захтеван задатак како би се припремио одговарајући степен приправности у свакој кризној ситуацији.

Директива Солвентност II и опоравак осигуравајућих друштава

Поменута Директива Солвентност II, односно Директива 2009/138/ЕЗ Европског парламента и Савета од 25. 11. 2009. године о оснивању и обављању делатности осигурања и реосигурања, дефинише у појединим одредбама опоравак осигуравајућег друштва.²¹ Наиме, према одредбама овог акта, осигуравајућа друштва – како она која се баве осигурањем, тако и друштва која обављају делатност реосигурања – дужна су да сваке године јавно објаве извештај о солвентности и финансијском стању. Тај извештај садржи обавезне елементе од којих ћемо поменути само неке, као што су опис пословања, опис система управљања, опис изложености ризику, опис управљања капиталом итд.²² Међутим, надзорни органи могу да дозволе

¹⁸ Преамбула 5 Директиве 1/2025.

¹⁹ Преамбула 10 Директиве 1/2025.

²⁰ Преамбула 11 Директиве 1/2025.

²¹ “Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II)”, *Official Journal* L 335/1, 17. 12. 2009.

да једно осигуравајуће друштво не објави наведени извештај ако би њиховим објављивањем конкурентска друштва добила неоправдану предност, и када постоје обавезе према уговарачима осигурања или други односи са другим уговорним странама који обавезују друштво на чување тајности и поверљивости.²³ Али, ако се ради о било каквој већој промени која значајно утиче на релевантност информација које су објављене у наведеном извештају, осигуравајућа друштва морају да објаве све информације о тим променама, ако се утврди значајна неусклађеност са потребним солвентним капиталом и ако надзорним органима не буде достављен план опоравка у року од два месеца од дана утврђивања постојања неусклађености.²⁴ Директива Солвентност II дефинише да су осигуравајућа друштва дужна да обавесте надзорне органе кад утврде да не постоји усклађеност са потребним солвентним капиталом, као и када постоји ризик да се неусклађеност појави у наредна три месеца. У вези с тим, у року од два месеца од дана утврђивања постојања неусклађености, осигуравајуће друштво је дужно да достави надзорном органу реалан план опоравка.²⁵ Поменућемо да Директива Солвентност II дефинише и шта мора да садржи план опоравка. Осигуравајуће друштво у том плану мора детаљно да наведе све податке и доказе које се односе на следеће: 1) процену трошкова управљања, што обухвата и опште трошкове и трошкове провизија; 2) процену прихода и расхода што се односи на обављање делатности директног осигурања, преузетих и уступљених обавеза реосигурања; 3) процену финансијског биланса; 4) процену финансијских средстава за покриће техничких резерви, потребног солвентног капитала и минималног капитала, и 4) навођење свих елемената укупне политике реосигурања. Надзорни органи, који од осигуравајућег друштва захтевају достављање плана опоравка, неће издати дозволу за пренос портфеља све док постоје елементи који доводе у сумњу остваривање права уговарача осигурања или благовремено вршење обавеза од стране друштва које обавља послове реосигурања.²⁶ Иначе, план опоравка прописан Директивом 1/2025 разликује се од плана опоравка који је предвиђен у Директиви Солвентност II, чија одредба

²² Члан 51. Директиве Солвентност II.

²³ Члан 53. ст.1. Директиве Солвентност II.

²⁴ Члан 54. ст.1. Директиве Солвентност II.

²⁵ Члан 138. ст 1. и 2. Директиве Солвентност II.

²⁶ Члан 142. Директиве Солвентност II.

предвиђа обавезу достављања плана опоравка чим настане опасност да се захтев за одржавање солвентности друштва више не испуњава, као и да постоји ризик да се угрози солвентност у наредна три месеца.²⁷

ЕИОПА и концепт опоравка осигуравајућих друштава

Европско надзорно тело за осигурање и струковно пензијско осигурање (ЕИОПА) је констатовало да се концепти опоравка и санације веома често користе у управљању кризама у финансијским институцијама.²⁸ Иако се и један и други институт односе на различите фазе процеса управљања кризама, оба се повезују са ситуацијама када долази до погоршања финансијске ситуације. Но, у пракси је веома тешко направити јасну разлику између опоравка и санације, без обзира да ли ће се они применити на недостатке који су се појавили у пословања у претходном периоду или је у питању пропуст у остваривању планираних резултата. ЕИОПА предлаже да се опоравак дефинише као фаза у којој осигуравач и даље обавља делатност, док ће код санације надлежни орган преузети контролу од осигуравача. ЕИОПА сматра да развијање плана опоравка од стране осигуравача и његово одржавање треба да буде део хармонизованог оквира и за опоравак и за санацију.²⁹ Иначе, оквир за опоравак и санацију осигуравајућих друштава није у потпуности предвиђен Директивом Солвентност II. Међутим, у мишљењу ЕИОПА које је упућено институцијама ЕУ, а односи се на хармонизацију оквира за опоравак и санацију осигуравача и реосигуравача у земљама чланицама, дефинисане су мере за обликовање, садржину и реализацију планова опоравка, а што се односи на следеће:

1. Планови опоравка треба да се ажурирају најмање једном годишње;
2. Они не смеју да буду засновани на примању ванредне јавне финансијске подршке;
3. Треба да укључе одговарајуће услове и поступке, како би се осигурала благовремена имплементација мера опоравка;
4. Треба да укључе широк спектар опција опоравка;

²⁷ Члан 138. Директиве Солвентност II.

²⁸ ЕИОПА. Интернет: https://www.eiopa.europa.eu/index_en

²⁹ "Recovery planning: for (re)insurers", KPMG, August 2019, p. 3. Интернет: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ie/pdf/2020/10/ie-recovery-planning-for-reinsurers.pdf>, 7. 10. 2025.

5. Треба да обухвате и размотре различите могућности евентуалних економских стресова различитих нивоа;
6. Планови морају да обухвате индикаторе који ће идентификовати елементе ризика и економског стреса, како би се предузеле одговарајуће мере, и
7. Они морају да буду одобрени од стране надлежног органа у друштву пре подношења надзорном органу.³⁰

Иначе, по подацима ЕИОПА за период од 1999. до 2016. године, у Европи је забележено 180 случајева инсолвентности осигуравајућих друштава. Наравно, нису сви случајеви инсолвентности довели и до стечаја, односно гашења тих друштава. Иначе, два најчешћа узрока настанка инсолвентности су: 1) чињеница да менаџмент или запослени у осигуравајућем друштву не поседују потребне вештине, искуства или професионалне квалитете, и 2) чињеница неадекватног или неуспешног система корпоративног управљања и укупне контроле у осигуравајућем друштву. Осим тога, на инсолвентност су утицали и примарни узроци који се односе на основне ризике осигурања и финансијске ризике, а то су ризик процене техничких резерви, ризик управљања инвестицијама, имовином и обавезама друштва и преварна поступања.³¹

3) САДРЖАЈ

Директива 1/2025 мању пажњу посвећује опоравку осигуравајућих друштава у односу на санацију. Као главни акт, који се примењује у спровођењу опоравка, дефинише се превентивни план опоравка. Овај план садржи мере које осигуравач мора да предузме и примени како би побољшао свој финансијски положај у случају погоршања истог.³² Надзорни органи имају велику улогу у прихватању и спровођењу превентивних планова опоравка. Због тога ћемо дефинисати овлашћења надзорних органа уз одговарајућу анализу свих елемената који могу утицати на опоравак друштва, али и на санацију. Надзорна тела имају следећа овлашћења: 1) дефинисање плана опоравка у складу са величином друштва, њиховог пословног модела, профила ризика, међусобне

³⁰ *Ibid.*, p. 6.

³¹ "Recovery Planning for Insurers: Some Practical Consideration". Интернет: <https://www.ifsc.ie/news/recovery-planning-for-insurers-some-practical-considerations>, 5. 10. 2025.

³² Члан 5. ст. 1. Директиве 1/2025.

повезаности, важности за привреду, евентуалних прекограничних активности итд; и 2) рад на обезбеђивању одговарајућег обима тржишта осигурања, тј. да најмање 60%, како тржишта животног, тако и неживотног осигурања и реосигурања државе чланице подлеже захтевима превентивног плана опоравка. Наведено не важи за мала друштва (по обиму пословања), осим ако та друштва представљају посебан ризик како на националном, тако и на регионалном нивоу.³³ Планови се морају ажурирати сваке две године.³⁴ Превентивни планови опоравка морају бити подвргнути детаљној процени од стране надзорних органа, и то у погледу њихове садржине – односно мера које обухватају у процесу опоравка – као и у погледу процене реалне изводљивости њиховог спровођења. То се односи на процену вероватности да ће се спровођењем аранжмана који су предложени у плану у одговарајућем периоду одржати финансијски положај друштва.³⁵ С обзиром на то да од успеха спровођења плана опоравка друштва зависи и покретање поступка санације, надзорна тела биће дужна да доставе телима за санацију све превентивне планове опоравка,³⁶ који су претходно анализирани у смислу испуњености захтева које дефинише члан 5 Директиве 1/2025.³⁷ Тела за санацију разматрају те планове ради утврђивања мера које би потенцијално могле негативно утицати на процес санације друштва, те у вези с тим достављају надзорном органу одговарајуће препоруке.³⁸ Уколико надзорна тела закључе да у плану постоје битни недостаци који спречавају његово спровођење, они ће о томе обавестити друштва од којих ће захтевати да у року од два месеца

³³ Clifford Chance, “The new EU Insurance Recovery and Resolution Directive”, 2025, р. 7. Интернет: <chrome-extension://efaidnbmninnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.cliffordchance.com/content/dam/cliffordchance/briefings/2025/01/the-new-eu-insurance-recovery-and-resolution-directive-january-2025.pdf>, 1. 10. 2025.

³⁴ „Direktiva (EU) 2025/1 o uspostavi okvira za oporavak i sanaciju društava za osiguranje i društava za reosiguranje (IRRDR)“, HANFA. Интернет: <https://www.hanfa.hr/vijesti/direktiva-eu-20251-o-uspostavi-okvira-za-oporavak-i-sanaciju-drustava-za-osiguranje-i-drustava-za-reosiguranje-irrd/>, 3. 10. 2025.

³⁵ “Resolution regime for insurers”, KPMG. Интернет: <https://kpmg.com/xx/en/our-insights/regulatory-insights/resolution-regime-for-insurers.html>, 2. 10. 2025.

³⁶ Члан 6. ст. 2. Директиве 1/2025.

³⁷ Члан 6. ст. 1. Директиве 1/2025.

³⁸ Члан 6. ст. 2. Директиве 1/2025.

поднесу ревидирани план.³⁹ Као што видимо, осигуравајућа друштва су дужна да припреме индивидуалне планове опоравка и да их доставе надзорним органима. Међутим, у случају да су осигуравачи чланови групе осигуравајућих друштава, надзорни органи могу захтевати да наведени план достави крајње матично друштво државе чланице.

План опоравка као превентивни план

План опоравка дефинишемо као превентивни план, који садржи мере које би требало предузети пре настанка озбиљних финансијских тешкоћа. Ради се о корективним мерама које осигуравач или група осигуравача може да предузме у односу на елементе ризика пословања у оквиру којих ће се те мере разматрати. Осим тога, планови опоравка омогућавају осигуравајућим друштвима да се припреме за низ неповољних ситуација. Затим, планови омогућавају осигуравачима да размотре и процене најадекватније и најефикасније мере ублажавања последица наступања ризика. Најзад, планови опоравка омогућавају осигуравачима да предузму низ активности које би довеле до ефикасне и благовремене имплементације свих предвиђених мера.⁴⁰ Превентивни планови опоравка морају да идентификују опције за обнављање финансијских снага и одрживости када настану проблеми за осигуравача. Кључни циљ плана опоравка представља дефинисање укупног капацитета за могући опоравак осигуравача у различитим околностима. Капацитет опоравка се односи на степен погоршања финансијског положаја, који осигуравач може да апсорбује, а да и даље буде у стању да обнови своје финансијско стање и стабилизује одрживост на тржишту осигурања, с обзиром на распон мера које су му доступне и које су предвиђене. Капацитет опоравка може бити различит у зависности од степена ликвидности и солвентности. Обнова финансијског капацитета осигуравача не подразумева нужно његов повратак на позицију коју је имао пре настанка финансијских проблема. Одрживост укључује могућност уласка осигуравача у процес у коме ће осигуравач бити солвентан, како би могао да извршава обавезе по новим

³⁹ Члан 6. ст. 4. Директиве 1/2025.

⁴⁰ "Recovery Plan Guidelines for (Re)Insurers", Central Bank of Ireland, April 2021, p. 2. Интернет: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.centralbank.ie/docs/default-source/regulation/industry-market-sectors/insurance-reinsurance/solvency-ii/requirements-and-guidance/recovery-plan-guidelines-for-\(re\)insurers.pdf](https://www.centralbank.ie/docs/default-source/regulation/industry-market-sectors/insurance-reinsurance/solvency-ii/requirements-and-guidance/recovery-plan-guidelines-for-(re)insurers.pdf), 30. 9. 2025.

предузетим пословима, као и по пословима које је закључио пре уласка у наведени процес. Сам осигуравач мора да процени тренутак који представља окончање процеса решавања финансијских потешкоћа и повратак у солвентно стање које омогућава наставак несметаног пословања.⁴¹ Како смо рекли, осигуравачи морају да ажурирају своје планове опоравка након сваке промене правне или организационе структуре, затим промене у пословању, промене профила ризика који се осигурава, када би такве промене имале значајан утицај на капацитет опоравка. Ажурирање планова може уследити и услед спољних околности које се не тичу самог осигуравача, а које могу утицати на њихово извршење.⁴² Код дефинисања мера у плану опоравка, осигуравач мора да узме у обзир све елементе везане за пословање осигуравајућег друштва и узроке који су довели до финансијских тешкоћа. У супротном, надзорни органи могу одбити план опоравка, а разлози одбијања могу бити следећи:

1. Ако предвиђање финансијских тешкоћа није у складу са опасностима које прете, односно ако оно није довољно озбиљно;
2. Ако није дефинисан прихватљив оквир разлога који могу довести до финансијских проблема, како би се благовремено покренула реализација плана опоравка;
3. Ако није јасно одређена јасна процена временских оквира за извршење мера опоравка; и
4. Ако није извршено разматрање чињеница које могу да буду препрека код извршења плана опоравка.⁴³

Разлика између планова опоравка и планова санације

План опоравка се примењује у било ком периоду који осигуравач одреди, односно у периоду у којем он има контролу над својим пословањем. Значи, план опоравка се спроводи по оцени и одлуци самог осигуравача. С друге стране, планови санације се примењују у периоду у коме осигуравач више не контролише вршење делатности. Тада планове санације спроводи надзорни орган када осигуравач више није финансијски стабилан, а често не постоје изгледи да постане солвентан, како би

⁴¹ *Ibid.*, p. 3–4.

⁴² *Ibid.*, p. 4.

⁴³ "Recovery Planning for Insurers: Some Practical Consideration", *op. cit.*

несметано извршавао своје обавезе.⁴⁴ Морамо рећи да и у изради планова санације учествује надзорни орган на основу информација које су им доступне од стране друштава, али и из других извора. Осим наведене разлике, можемо навести и да план опоравка може да се дефинише као акт који је развио осигуравач, а који, унапред, идентификује опције за решење сопственог финансијског стања и одрживости у стресним финансијским околностима. За план санације можемо рећи да он унапред мора да идентификује опције за санирање целог или дела осигуравајућег друштва, како би се максимизирала вероватноћа ефикасне санације уз учешће осигуравача у дефинисању наведених опција.⁴⁵ Земље чланице морају да обезбеде да свако кршење захтева испуњења солвентног капитала мора бити сакционисано предузимањем одговарајућих мера у складу са планом. Веома је важно уочити несразмеру између величине капитала којим располаже друштво за осигурање које обавља делатност реосигурања и осигураног ризика. Сигурно је да би наведено било боље уочити у фази када постоји само опасност да друштво неће моћи да извршава своје обавезе.⁴⁶ Осигуравајућа друштва у дефинисању мера, па самим тим и плана опоравка, могу да преузму многа правила из банкарског сектора у овој области. Кључно је постављање одговарајућих параметара и дефинисање потребних мера у плану. Управа осигуравајућег друштва мора да изврши детаљну процену наведених мера, као и да ли је потребна подршка одговарајућих заинтересованих страна у осигурању за пословање односног друштва. Исто тако, битно је да дефинишу и сву сложеност која прати финансијске тешкоће друштва. Дефинисање стресних сценарија у плану опоравка је такође важно, с тим што се они могу и оспорити од стране надзорних органа. Оквир за покретање опоравка треба да буде постављен на јасно одређеним елементима, уз дефинисање времена које може протекти од првих знакова финансијских проблема у друштву до

⁴⁴ "Recovery Plan Guidelines for (Re)Insurers", *op. cit.*, p. 2.

⁴⁵ Michael Siri, Arthur Van den Hurk, "Recovery and Resolution of Insurance Companies and Director's Duties", *The Governance of Insurance Undertakings, Corporate Law and Insurance Regulation, AIDA Europe Research Series on Insurance Law and Regulation, Springer 2022, vol. 6, p. 147.*

⁴⁶ Владимир Чоловић, „Одредбе Директиве Солвентност II о утицају статуса капитала осигуравача на реосигурање“, *Европско законодавство 2024, Vol. 23, бр. 87–88, стр. 178.*

потребе за применом плана опоравка.⁴⁷ Осим тога, фокус плана опоравка мора бити усмерен ка случајевима који представљају озбиљан ризик за одрживост осигуравајућег друштва или било који материјални део његовог пословања.⁴⁸ Пре него што се утврде мере које ће представљати садржину плана опоравка, веома је важно утврдити да ли се осигуравајуће друштво ослања на екстерно реосигурање, као и какав је приступ друштва тржиштима капитала, а у вези са тим, да ли је оно припремило неке од аранжмана приступа тим тржиштима. Од тога зависи и да ли ће надзорни орган прихватити план или ће наложити његову измену.⁴⁹ Најзад, с једне стране, мере за опоравак осигуравајућег друштва имају за циљ повећање вероватноће да друштво настави са редовним пословањем и могу се сматрати делом редовног надзора над пословањем. С друге стране, санација – као и други поступци који омогућавају наставак рада осигуравајућег друштва, укључујући реорганизацију и реструктурирање – има за циљ смањење губитака у случају када је осигуравајуће друштво у великим финансијским тешкоћама, или када постоји ризик да ће такве тешкоће настати у блиској будућности. Често су захтеви за опоравак и реорганизацију уско повезани, па су зато део јединственог регулаторног пакета који треба спровести у осигуравајућем друштву.⁵⁰ Као део унапред припремљеног плана опоравка, осигуравајућа друштва могу бити приморана од стране надзорних органа да доносе одлуке које чак могу ометати редовно пословање или ће се сматрати неоптималним за свакодневно обављање делатности, као и за управљање друштвом.⁵¹ Неке од земаља ЕУ као што су Холандија, Француска и Румунија су и пре доношења Директиве 1/2025 дефинисале и ојачале своје оквире за опоравак осигуравајућих друштава. Законодавства земаља ЕУ су разнолика по овом питању.⁵²

⁴⁷ Shane Smith, "Insurance: PRA focus on recovery planning". Интернет: <https://www.grantthornton.co.uk/insights/insurance-pra-focus-on-recovery-planning/>, 1. 10. 2025.

⁴⁸ Michael Siri, Arthur Van den Hurk, *op. cit.*, p.156.

⁴⁹ *Ibid.*, p. 157.

⁵⁰ *Ibid.*, p. 143.

⁵¹ *Ibidem*

⁵² *Ibid.*, p. 144.

4) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Директива 1/2025 ступила је на снагу двадесетог дана од дана објављивања у Службеном листу ЕУ.⁵³ Осим тога, државе чланице су дужне да обезбеде да њихова надзорна тела као и тела за санацију сарађују са ЕИОПА за потребе Директиве 1/2025.⁵⁴ Комисија је дужна да до 30. јануара 2030. године, уз консултације са ЕИОПА, подноси извештај Европском парламенту и Савету у коме се наводи да ли су остварени циљеви Директиве 1/2025 у погледу функционисања унутрашњег тржишта и јачања финансијског система. Осим тога, извештај мора садржати оцену тренутног стања финансирања санације, затим анализу размене информација између надлежних органа предвиђених у Директиви 1/2025, оцену да ли су испуњени предуслови за дефинисање јединственог плана опоравка, као и анализу о додатном усклађивању оквира за управљање кризама у осигуравајућим друштвима и друштвима која обављају послове реосигурања.⁵⁵

5) ИЗВОРИ

- Војиновић, Жељко, Дукић Мијатовић, Маријана, „Екстерни ризици пословања“, *Култура полиса*, вол14, бр. 1, 2017.
- Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II), *Official Journal L* 335/1, 17. 12. 2009.
- Directive (EU) 2025/1 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2024 establishing a framework for the recovery and resolution of insurance and reinsurance undertakings and amending Directives 2002/47/EC, 2004/25/EC, 2007/36/EC, 2014/59/EU and (EU) 2017/1132 and Regulations (EU) No 1094/2010, (EU) No 648/2012, (EU) No 806/2014 and (EU) 2017/1129, *Official Journal L*, 2025/1, 8. 1. 2025.
- KPMG, Resolution regime for insurers. Интернет: <https://kpmg.com/xx/en/our-insights/regulatory-insights/resolution-regime-for-insurers.html>, 2. 10. 2025.
- Мркшић, Драган, Жарковић, Небојша, *Управљање организацијама за осигурање и реосигурање*, Универзитет Сингидунум, Београд, 2008.

⁵³ Члан 101, ст. 1 Директиве 1/2025.

⁵⁴ Члан 97. ст.1. Директиве 1/2025.

⁵⁵ Члан 99. Директиве 1/2025.

- Пак Јасна, *Право осигурања*, Универзитет Сингидунум, Београд 2011.
- Recovery planning: for (re)insurers, КРМГ, August 2019. Интернет: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ie/pdf/2020/10/ie-recovery-planning-for-reinsurers.pdf>, 7. 10. 2025.
- Recovery Planning for Insurers: Some Practical Consideration. Интернет: <https://www.ifsc.ie/news/recovery-planning-for-insurers-some-practical-considerations>, 5. 10. 2025.
- Recovery Plan Guidelines for (Re)Insurers, Central Bank of Ireland, April 2021. Интернет: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.centralbank.ie/docs/default-source/regulation/industry-market-sectors/insurance-reinsurance/solvency-ii/requirements-and-guidance/recovery-plan-guidelines-for-\(re\)insurers.pdf](chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.centralbank.ie/docs/default-source/regulation/industry-market-sectors/insurance-reinsurance/solvency-ii/requirements-and-guidance/recovery-plan-guidelines-for-(re)insurers.pdf), 30. 9. 2025.
- Сајт Народне банке Србије. Интернет: https://nbs.rs/sr_RS/finansijske-institucije/osiguranje/solventnost/, 1. 10. 2025.
- Siri, Michael, Van den Hurk, Arthur, "Recovery and Resolution of Insurance Companies and Director's Duties", *The Governance of Insurance Undertakings*, Corporate Law and Insurance Regulation, AIDA Europe Research Series on Insurance Law and Regulation, vol. 6, Springer 2022.
- Smith, Shane, Insurance: PRA focus on recovery planning, <https://www.grantthornton.co.uk/insights/insurance-pra-focus-on-recovery-planning/>, приступ 1. 10. 2025.
- Стратегија за имплементацију Солвентности II у Републици Србији. Интернет: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/osiguranje/strategija_solventnost_II.pdf, 1. 10. 2025.
- HANFA, Direktiva (EU) 2025/1 о uspostavi okvira за oporavak i sanaciju društava за osiguranje i društava за reosiguranje (IRRD). Интернет: <https://www.hanfa.hr/vijesti/direktiva-eu-20251-o-uspostavi-okvira-za-oporavak-i-sanaciju-drustava-za-osiguranje-i-drustava-za-reosiguranje-irrd/>, 3. 10. 2025.
- Chance, Clifford, The new EU Insurance Recovery and Resolution Directive, January 2025; <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.cliffordchance.com/content/dam/cliffordchance/briefings/2025/01/the-new-eu-insurance-recovery-and-resolution-directive-january-2025.pdf>, приступ 1. 10. 2025.
- Чоловић, Владимир, *Осигуравајућа друштва*, Институт за упоредно право, Београд 2010.

Чоловић, Владимир, „Ризик као основни елемент осигурања“, *Зборник радова „Владавина права и правна држава у региону“*, Правни факултет Источно Сарајево 2014.

Čolović, Vladimir, „Upravljanje rizicima u privrednim društvima“, *Časopis za ekonomiju i tržišne komunikacije (EMC Review)*, br. 2/2015.

Чоловић, Владимир, „Одредбе Директиве Солвентност II о утицају статуса капитала осигуравача на реосигурање“, *Европско законодавство Vol. 23*, бр. 87–88/2024.

6) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

У законодавству Републике Србије не регулише се ниједан вид евентуалног наставка рада осигуравајућих друштава у случају њихове инсолвентности, односно финансијских проблема. То се односи како на санацију, тако и на реструктурирање и реорганизацију. Наравно, не регулише се ни опоравак, ако изузмемо предузимање појединих мера које се тичу управљања ризицима. С друге стране, морамо имати у виду да је осигуравајуће друштво дужно да предузме мере у случају да надзорни орган изрекне опомену због појединих недостатака у обављању делатности, а које се могу тицати и бонитета, као и извршавања обавеза. Међутим, морамо да издвојимо имплементацију Директиве Солвентност II у Републици Србији, која је дефинисана усвајањем Стратегије за имплементацију наведеног акта 7. јула 2016.године од стране Извршног одбора Народне банке Србије као надзорног органа у области осигурања. Стратегија је измењена и допуњена 2021. године у складу са изменама Националног програма за усвајање правних тековина ЕУ. Иначе, дефинисана је потреба да Стратегија буде предмет редовног преиспитивања и могућих измена и допуна у складу са околностима на тржишту осигурања и изменама Директиве Солвентност II.⁵⁶ Наравно, можемо поставити питање пуне примене Стратегије, имајући у виду да ова материја није регулисана у Републици Србији. Управо због тога, потребно је дефинисати који акти би регулисали поступке оздрављења осигуравајућих друштава. Да ли би то био статусни закон, односно Закон

⁵⁶ Сајт Народне банке Србије. Интернет: https://nbs.rs/sr_RS/finansijske-institucije/osiguranje/solventnost/, приступ 1. 10. 2025; Стратегија за имплементацију Солвентности II у Републици Србији, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.nbs.rs/export/sites/NBS_site/documents/osiguranje/strategija_solventnost_II.pdf, 1. 10. 2025.

о осигурању, или би морао да се донесе посебан закон који би, као и у случају стечаја и ликвидације, био усмерен само на регулисање опоравка и санације осигуравајућих друштава.

PREVENTIVE RECOVERY PLAN FOR INSURANCE COMPANIES IN EU LAW

Vladimir ČOLOVIĆ*

Abstract: There are numerous risks in the operations of insurance companies, which often lead to problems in fulfilling obligations in the insurance business, not limited solely to payments under insurance policies. Therefore, the question arises as to how to resolve the financial problems of an insurance company to avoid insolvency and enable further operation. EU law has previously provided procedures for resolving financial difficulties of insurance companies, primarily through the Solvency II Directive, which is a comprehensive act in the insurance industry. However, the act that regulates the above-mentioned issues in more detail is Directive 1/2025 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2024 establishing a framework for the recovery and resolution of insurance and reinsurance undertakings. This act focuses on the recovery of an insurance company through the adoption of a recovery plan that is implemented within a certain period and aimed at avoiding the resolution procedure, as well as other procedures that apply in the event of financial problems within the company. The recovery plan is implemented within the insurance company itself, while the resolution is implemented with the participation and control of external bodies. The paper outlines the basic characteristics of the recovery plan and examines the fundamental risks that accompany the operations of an insurance company. It also outlines the powers of supervisory authorities in implementing the recovery plan. Finally, the legislation of the Republic of Serbia is criticised for failing to regulate this matter.

Keywords: insurance company, business risks, preventive measures, recovery plan, resolution, supervision.

* Faculty of Law, Union University Belgrade. E-mail: vladimir.colovic@pravni fakultet.edu.rs. ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2016-1085>.